

Anonymizovaná verze

Překlad

C-567/20-1

Věc C-567/20

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

Datum doručení:

29. října 2020

Předkládající soud:

Općinski građanski sud u Zagrebu (Chorvatsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

15. října 2020

Žalobkyně:

A. H.

Žalovaná:

Zagrebačka banka d.d.

[...]

Općinski građanski sud u Zagrebu (městský soud pro občanskoprávní věci v Záhřebu) [...] ve věci o určení a o zaplacení mezi žalobkyní A.H., Záhřeb, [...], [...], a žalovanou Zagrebačka banka d.d., [...] Záhřeb, předkládá Soudnímu dvoru Evropské unie v souladu s článkem 267 Smlouvy o fungování Evropské unie:

ŽÁDOST O ROZHODNUTÍ O PŘEDBĚŽNÉ OTÁZCE

I. Údaje o předkládajícím soudu

II. Účastnice původního řízení

Žalobkyně: A.H., Z. [...]

Žalovaná: Z.b.d.d., Z. [...]

Soudnímu dvoru Evropské unie se předkládají následující předběžné otázky týkající se výkladu unijního práva, konkrétně směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách:

1) Musí být čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách¹, jak je vyložen v judikatuře Soudního dvora, zejména v rozsudku Dunai (C-118/17), vykládán v tom smyslu, že zásah zákonodárce do vztahů mezi spotřebitelem v postavení úvěrovaného a bankou nemůže spotřebitele připravit o jejich právo napadnout u soudu ujednání původní smlouvy nebo smluvního dodatku uzavřeného na základě zákona, aby následně mohli uplatnit nárok na vydání veškerého prospěchu neoprávněně získaného bankou na úkor spotřebitelů v důsledku zneužívajících smluvních ujednání, pokud v důsledku zásahu zákonodárce spotřebitelé dobrovolně přistoupili na změnu původního smluvního vztahu na základě zákonné povinnosti banky poskytnout takovou možnost spotřebitelům, a nikoli přímo na základě zákona, jehož prostřednictvím zákonodárce zasáhl, jako tomu bylo ve věci Dunai?

2) Je-li odpověď na první otázku kladná, má vnitrostátní soud, který rozhoduje ve sporu mezi dvěma subjekty, a sice úvěrovaným a bankou, a nemůže ustanovení vnitrostátního zákona, tj. Zákon o izměni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju (zákon o změně a doplnění zákona o spotřebitelském úvěru), tak jak jej vykládá Vrhovni sud (Nejvyšší soud), vyložit v souladu s požadavky směrnice 93/13, možnost či povinnost – na základě této směrnice a článků 38 a 47 Listiny základních práv Evropské unie – vyloučit použití tohoto vnitrostátního zákona, tak jak jej vykládá Vrhovni sud (Nejvyšší soud)?

SKUTKOVÝ STAV A OKOLNOSTI PŘÍPADU

1. Dne 15. října 2007 uzavřela žalobkyně A.H., jako spotřebitelka, s žalovanou Zagrebačka banka d.d., jako úvěrující bankou, smlouvu o hypotečním úvěru, na jejímž základě poskytla banka spotřebitelce úvěr denominovaný ve švýcarských francích (dále jen „CHF“) ve výši 309 373,82 CHF, vyplacený v chorvatských kunách (dále jen „HRK“) podle středního kurzu Hrvatska narodna banka (Chorvatská národní banka, dále jen: „HNB“) platného v den poskytnutí úvěru, a žalobkyně splácela úvěr v HRK podle středního kurzu k CHF stanoveného HNB.
2. V článku 1 této standardizované formulářové smlouvy o úvěru žalovaná stanovila jako smluvní měnu CHF, splátky úvěru svázala v článku 7 s touto měnou tak, že měsíční i celkový závazek žalobkyně z titulu úvěru byl počítán podle vývoje národní měny HRK k CHF, a v článku 2 stanovila, že proměnlivou úrokovou sazbu lze měnit rozhodnutím banky, bez uvedení přesných, jasných a ověřitelných parametrů, podle kterých má být měněna, resp. bez upřesnění, jakým způsobem

¹ Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288.

jsou tato smluvní ujednání vzájemně provázána se stanovením celkového úvěrového závazku žalobkyně.

3. Žalobkyně zdůrazňuje, že žalovaná do smlouvy začlenila zneužívající a neplatné ujednání, podle kterého byla jistina svázána s cizí měnou CHF, resp. zneužívající ujednání týkající se změny úrokové sazby, podle kterého může být tato sazba měněna jednostranným rozhodnutím banky, a že před uzavřením smlouvy ani za dobu její platnosti žalovaná nejednala individuálně s žalobkyní, neinformovala ji o rizicích spojených s výběrem měny CHF a neurčila ani přesné parametry či metodu výpočtu parametrů pro změnu úrokové sazby, čímž porušila Zákon o zaštípení spotřebitele (zákon o ochraně spotřebitele, dále jen „ZZP“), Zákon o obvezném odosílení (zákon o závazkových vztazích, dále jen „ZOO“), zásady dobré víry a poctivosti jakožto základní zásady závazkového práva a rovněž předpisy unijního práva, především směrnici Rady 93/13/EHS o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (dále jen „směrnice 93/13“), jejíž ustanovení do vnitrostátního práva provedl ZZP, a tím způsobila nerovnováhu v právech a povinnostech smluvních stran na úkor žalobkyně jako spotřebitele.
4. Žalobkyně odkazuje na řízení o hromadné žalobě proti žalované na ochranu zájmů spotřebitelů, včetně zájmů žalobkyně v probíhajícím sporu. Toto řízení bylo zahájeno a ukončeno před Trgovačským soudem u Zagrebu (obchodní soud v Záhřebu), pod sp. zn. [OMISSIS].
5. Toto řízení o hromadné žalobě, které trvalo sedm let, proběhlo chronologicky takto:
 - Rozsudkem ze dne 4. července 2013 Trgovačským soudem u Zagrebu (obchodní soud v Záhřebu) rozhodl, že osm žalovaných bank², včetně žalované v projednávané věci, která byla v té věci žalovanou č. 1, poškodilo kolektivní zájmy a práva spotřebitelů, když v období let 2004 až 2008 uzavřely smlouvy o spotřebním úvěru obsahující smluvní ujednání, která byla neplatná a zneužívající, neboť stanovila, že měnou, s níž bylo svázáno splácení úvěru, je CHF, resp. že stanovenou pravidelnou úrokovou sazbou lze po celou dobu úvěrového závazku měnit jednostranným rozhodnutím banky.
 - Rozsudkem ze dne 13. června 2014 Visokim trgovačkim sudom RH (Vrchní obchodní soud Chorvatské republiky), který rozhodoval o odvolání bank, včetně žalované v projednávané věci, která byla v té věci žalovanou č. 1, rozhodl [...], že ujednání o změně úrokové sazby rozhodnutím banky je zneužívající a neplatné, zatímco ujednání o stanovení CHF jako smluvní měny prohlásil za platné.
 - Dne 9. dubna 2015 Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky) k dovolání bank, včetně žalované v projednávané věci, která byla v té věci žalovanou č. 1, potvrdil rozsudek Visokim trgovačkim sudom RH (Vrchní obchodní soud

² Kromě Sberbank d.d., v jejímž případě však bylo později vydáno stejné rozhodnutí jako v případě ostatních bank.

Chorvatské republiky), když dovedl, že ujednání o změně úrokové sazby rozhodnutím banky je zneužívající a neplatné, a k dovolání podanému zástupcem spotřebitelů rozhodl, že ujednání o stanovení CHF jako smluvní měny je platné.

- Dne 13. prosince 2016 Ustavni sud RH (Ústavní soud Chorvatské republiky) po projednání ústavní stížnosti zástupce spotřebitelů zrušil rozhodnutí Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky) v části týkající se určení CHF jako smluvní měny a vrátil věc tomuto soudu k novému posouzení.
 - Dne 3. října 2017 vydal Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky) rozhodnutí, na jehož základě byla věc v části týkající se určení CHF jako smluvní měny vrácena před Visoki trgovački sud RH (Vrchní obchodní soud Chorvatské republiky).
 - Dne 14. června 2018 vydal Visoki trgovački sud RH (Vrchní obchodní soud Chorvatské republiky) rozhodnutí, kterým ujednání o určení CHF jako smluvní měny prohlásil za zneužívající a neplatné, a to v tom smyslu, že banky, a tedy i žalovaná v původním řízení, která byla v té věci žalovanou č. 1, uzavíraly v letech 2004 až 2008 smlouvy o úvěru s použitím neplatných a zneužívajících ujednání, a to tím způsobem, že byla v dotyčných spotřebitelských smlouvách určena měna, s níž bylo svázáno splácení úvěru, a touto měnou byl CHF. Visoki trgovački sud RH (Vrchní obchodní soud Chorvatské republiky) v části týkající se určení CHF jako smluvní měny potvrdil ve vztahu ke všem bankám, včetně žalované v projednávané věci, rozsudek soudu prvního stupně z roku 2013.
 - Dne 3. září 2019 Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky) po posouzení dovolání podaného bankami, a tedy i žalovanou v projednávané věci, která byla v té věci žalovanou č. 1, potvrdil rozsudek Visoki trgovački sud RH [Vrchní obchodní soud Chorvatské republiky] ze dne 14. června 2018.
6. Výsledkem řízení ve věci hromadné žaloby spotřebitelů nakonec je, že obě ujednání, tj. ujednání o určení CHF jako smluvní měny a ujednání týkající se změny úrokové sazby rozhodnutím banky, byla prohlášena za zneužívající a neplatná ve všech úvěrových smlouvách, které obsahovaly ujednání o CHF jako smluvní měně a byly uzavřeny v žalovaných bankách v rozhodné době, resp. bylo pravomocně konstatováno, že žalovaná v projednávané věci, tj. Zagrebačka banka d.d. (v té věci jako žalovaná č. 1), v době od 10. září 2003 do 31. prosince 2008 porušovala kolektivní zájmy a práva spotřebitelů, potažmo zájmy a práva žalobkyně, a to tím, že v uzavíraných úvěrových smlouvách uplatňovala zneužívající a neplatné smluvní ujednání, podle kterého lze stanovenou pravidelnou úrokovou sazbu po celou dobu úvěrového závazku měnit jednostranným rozhodnutím banky, což nebylo individuálně sjednáno, resp. bylo pravomocně konstatováno, že v době od 1. dubna 2005 do 31. prosince 2008 porušovala zájmy a práva spotřebitelů, potažmo zájmy a práva žalobkyně, když při uzavření úvěrové smlouvy uplatnila neplatná a zneužívající smluvní ujednání, podle nichž byla určena měna – CHF, která byla svázána s jistinou, a zároveň před uzavřením smluv ani za dobu jejich platnosti v plném rozsahu neinformovala

spotřebitele, jakožto podnikatel, o všech potřebných parametrech důležitých pro učinění zásadního rozhodnutí opírajícího se o úplné informace, což vedlo k nerovnováze v právech a povinnostech smluvních stran, a žalovaná tedy postupovala v rozporu s tehdy platnými ustanoveními ZZP a ZOO.

7. V řízení o hromadné žalobě byla uplatněna směrnice 93/13 a při výkladu ustanovení vnitrostátního práva převzaly soudy výklad podaný Soudním dvorem ve věcech C-484/08, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, a C-26/13, Kasler.
8. V souladu s platnou právní úpravou Chorvatské republiky, tj. Zakon o parničnom postupku (občanský soudní řád) (článek 502.c) a ZZP (článek 138.a), a s ohledem na rozsudky vydané v řízení o hromadné žalobě získali spotřebitelé, včetně žalobkyně, právo domáhat se v individuálních řízeních vydání prospěchu neoprávněně získaného bankami, a proto zahájila spotřebitelka soudní řízení, které nyní probíhá před předkládajícím soudem pod sp. zn. [OMISSIS].

ZÁSAH ZÁKONODÁRCE

9. Dne 30. září 2015 přijala Chorvatská republika Zakon o izmjenama o dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju (zákon o změně a doplnění zákona o spotřebitelském úvěru) (dále jen: „ZID ZPK 2015“) a na základě tohoto zákona byla úvěrujícím subjektům poskytnuta možnost přeměnit úvěrový závazek denominovaný v CHF na závazek v EUR.
10. Žalobkyně tak učinila uzavřením dodatku k úvěrové smlouvě, kterým došlo k přeměně jejího úvěru denominovaného v CHF na úvěr v EUR. Přeměna tedy neproběhla do národní měny HRK, ale do jiné cizí měny – EUR.
11. Klíčovou otázkou v projednávané věci je právě otázka právních důsledků ZID ZPK 2015.
12. Pro účely přeměny stanovil ZID ZPK 2015 konkrétní metodiku pro výpočet výše nového úvěrového závazku spotřebitelů, která v podstatě spočívala v tom, že úvěr v CHF byl od počátku přepočten na EUR, aby se k 30. září 2015 dospělo k nové výši jistiny v EUR, podle které měl úvěrovaný od té doby splácet svůj úvěr. Způsob provedení přeměny byl stanoven v článku 19 ZID ZPK 2015 a spočíval v porovnání všech plateb uskutečněných spotřebitelem z titulu skutečného úvěru s podmínkami simulovaného, fiktivního úvěru denominovaného v EUR, s tím že skutečné platby byly použity na splacení fiktivního úvěru, čímž se vypočetla nesplacená výše úvěru k 30. září 2015, a z tohoto porovnání vyplynulo, zda mají spotřebitelé nedoplatek nebo přeplatek. Na základě této nesplacené výše úvěru byla poskytnuta možnost uzavřít k úvěrové smlouvě dodatek upravující další splácení úvěru, což bylo upraveno v článku 19.e odst. 1 ZID ZPK 2015.
13. Po provedení tohoto výpočtu výše úvěru, nazvaného v zákoně „Izračun konverzije kredita“ [„Kalkulace přeměny úvěru“], mohli úvěrovaní, včetně žalobkyně,

podepsat dodatky k původním úvěrovým smlouvám, a žalobkyně v souladu s tímto smluvním dodatkem od 30. září 2015 splácela úvěr nyní indexovaný v EUR, s novou výší jistiny úvěru a nově vypočtenou úrokovou sazbou stanovenými *pro futuro*.

14. Předkládající soud poznamenává, že v souladu s článkem 19.e ZID ZPK 2015 mohla banka navrhnout spotřebiteli buď novou úvěrovou smlouvu, nebo dodatek k „původní“ úvěrové smlouvě, a že se rozhodla nabídnout úvěrovanému dodatek k úvěrové smlouvě, jak je to jasně uvedeno v samotném dodatku ke smlouvě, a to v článku 1, ve kterém je stvrzeno, že strany uzavírají dodatek ke smlouvě, a v článku 24 tohoto dodatku, který zní:

Článek 24

„Ostatní ujednání původní smlouvy a případně ujednání dosud uzavřených dodatků jsou beze změn a zůstávají v platnosti.“

Tím byla zajištěna totožnost existujícího smluvního vztahu.

15. Cílem ZID ZPK 2015 bylo postavit dlužníky z úvěrů denominovaných v CHF na roveň dlužníkům z úvěrů denominovaných v EUR, čehož bylo dosaženo shora popsaným způsobem, přičemž cíl zákona je uveden a vymezen v článku 19.b ZID ZPK 2015.
16. Spornou otázkou v projednávané věci je otázka přiznání náhrady žalobkyni jako spotřebitelce, vzhledem k tomu, že žalobkyně, jakožto spotřebitelka, v tomto řízení tvrdí, že ZID ZPK 2015 nepřiznal náhradu dlužníkům z úvěrů denominovaných v CHF tím způsobem, že by banky vydaly prospěch získaný na základě zneužívajících a neplatných úvěrových smluv, tj. na základě zneužívajících a neplatných smluvních ujednání o určení CHF jako smluvní měny a úroků, čímž mělo být zaručeno, že se spotřebitel právně i fakticky vrátí do výchozí situace.
17. Na důkaz toho spotřebitelka uvádí, že přeměna úvěru až do dne přeměny, tj. do 30. září 2015, byla prováděna právě se zohledněním a uplatněním ujednání o určení CHF jako smluvní měny a ujednání o úrokové sazbě, kterou lze měnit rozhodnutím banky, a že předmětem přeměny tedy bylo ujednání o indexaci v CHF jakožto platné ujednání a v rámci této přeměny byly uplatněny stejné zneužívající úrokové sazby změnitelné jednostranným rozhodnutím banky, jako tomu bylo v případě úvěrů denominovaných v CHF, zatímco po 30. září 2015 byl úvěr splácen s uplatněním ujednání o EUR a s novou úrokovou sazbou stanovenou *pro futuro* ve výši 5,84 %, kterou žalovaná opět stanovila svévolně dle zásady „*ber, nebo neber*“.
18. Žalobkyně dodává, že jako spotřebitelka neměla možnost o smluvním dodatku při jeho uzavření jednat, neboť kdyby s jakýmkoli bodem tohoto dodatku nesouhlasila a dodatek by nepodepsala, nedosáhla by přeměny, kterou měla v souladu s ustanovením čl. 19.e odst. 5 ZID ZPK 2015 akceptovat do 30 dnů.

19. Žalobkyně tedy uvádí, že náhrada pro ni vůbec nebyla předmětem tohoto zákona, že výše náhrady nebyla v samotném zákoně stanovena, že „kalkulace“ ani smluvní dodatky nezahrnovaly výpočet individuálního prospěchu, který banka neoprávněně získala na základě úvěrové smlouvy, takže výpočet náhrady nebyl proveden ani v případě žalobkyně v projednávané věci. Žalobkyně to dokládá rovněž propočtem přiloženým k žalobě. Po přeměně byl totiž na základě kalkulace zjištěn přeplatek ve prospěch spotřebitelky jako rozdíl mezi uskutečněnými platbami a simulací úvěru v EUR, a to ve výši 119 406,91 HRK, která nebyla spotřebitelce vrácena, nýbrž v souladu s čl. 19.c odst. 1 písm. c) ZID ZPK 2015 postupně použita na splátky úvěry přeměněného na EUR, tak aby byly splátky z tohoto přeplatku hrazeny maximálně do výše 50 %. Z propočtu přiloženého spotřebitelkou k žalobě však vyplývá, že banka od ní až do okamžiku přeměny získala neoprávněně částku 340 364,19 HRK.
20. Na druhé straně má žalovaná banka v projednávané věci za to, že v důsledku provedení přeměny a uzavření smluvního dodatku již žalobkyni schází právní základ pro konstatování zneužívajícího charakteru ujednání původní smlouvy a pro získání náhrady z tohoto titulu, neboť úvěr byl vypočten retroaktivně, jako by byl od počátku indexován v EUR, takže není ani nutné zadávat znalecký posudek z finanční oblasti k určení přesné částky, kterou měla banka neoprávněně získat na základě zneužívajících ujednání původní smlouvy.
21. Po posouzení dodatku k úvěrové smlouvě předkládající soud konstatoval, že se žalobkyně nikdy nevzdala svých nároků, nezřekla se práva na úplnou náhradu, práva na podání žaloby ani práva na soudní ochranu, a že takové vzdání se práva není v zákoně stanoveno. Ve vnitrostátní právní úpravě navíc článek 41 ZZP stanoví, že se spotřebitel nemůže vzdát svých práv a že mu je nelze omezit, a ZID ZPK 2015 podobně v článku 19.e stanoví, že je bankám zakázáno stanovovat ve smluvních dodatcích jakékoli vzdání se práv spotřebitelů, a v souladu s tím, jak předkládající soud chápe rozsudek Soudního dvora ve věci Ibercaja Banco (C-452/18), může k vzdání se ochrany spotřebitele, kterou mu poskytuje směrnice 93/13, dojít pouze tehdy, pokud si to spotřebitel přeje a pokud k tomu dá výslovný, svobodný a vědomý souhlas.
22. Podle předkládajícího soudu byl cíl ZID ZPK 2015 především socioekonomický, tj. usnadnit spotřebitelům splácení úvěrů a zajistit, aby byli od 30. září 2015 postaveni na roveň spotřebitelům, kteří uzavřeli úvěry denominované v EUR. To dokládá i skutečnost, že ZID ZPK 2015 nekorigoval ujednání o úrokové sazbě k 30. září 2015, že samotný ZID ZPK 2015 například nestanoví žádnou specifickou metodu pro výpočet úroků v rámci přeměny, ani úvěr nepřeměnil na úvěr v HRK odstraněním indexace v CHF.
23. Předkládající soud rovněž podotýká, že ZID ZPK 2015 nestanoví individuální výši, v jaké byl každý spotřebitel zkrácen na základě zneužívajících ujednání úvěrové smlouvy týkajících se úroků a měny, resp. nestanoví ani částku, jakou podnikatel nabyl neoprávněně.

24. Předkládající soud uvádí, že ZID ZPK 2015 byl přijat dne 30. září 2015 po právní moci rozhodnutí o neplatnosti úroků, ale před právní mocí rozhodnutí o neplatnosti ujednání o indexaci v CHF. V okamžiku nabytí účinnosti zákona tak ještě nebyla zneužívající povaha a neplatnost měnového ujednání o indexaci v CHF soudně konstatována, s tím, že pravomocné rozhodnutí bylo vydáno až tři roky po přeměně a úvěr byl přeměněn při plném respektování platnosti měnového ujednání o indexaci v CHF, čímž došlo k přeměně úvěru s měnovými ujednáními o indexaci v CHF a s ujednáním o úrocích, které lze změnit rozhodnutím banky, a s jejich zohledněním v kalkulaci přeměny, přičemž ani samotný zákon nestanoví, zda měnové ujednání a ujednání o úrokové sazbě, kterou lze změnit rozhodnutím banky, jsou/nejsou zneužívající nebo neplatná, tzn. že tato otázka byla od počátku ponechána na posouzení soudů.
25. Tato okolnost je důležitá také proto, že k přijetí ZID ZPK 2015 a uzavření dodatku ke smlouvě v roce 2016 došlo po přistoupení Chorvatské republiky k Evropské unii, takže pravomoc Soudního dvora k podání odpovědi na otázky v tomto konkrétním případě je nesporná.
26. Po provedení přeměny a konstatování zneužívající povahy ujednání o indexaci v CHF na závěr řízení o hromadné žalobě a po výpočtu prospěchu neoprávněně získaného bankou pro účely výše náhrady podala žalobkyně k předkládajícímu soudu individuální žalobu, kterou se domáhá vydání veškerého prospěchu získaného bankou na základě úvěrové smlouvy, přičemž tvrdí a dokládá, že bance v tom provedená přeměna nebránila, resp. jí v tom bránila jen zčásti, a to v důsledku částečného snížení jistiny, přičemž uvádí, že zůstatek jistiny úvěru je nadále vyšší, než měl být ke dni přeměny, pokud se odstraní zneužívající ujednání o indexaci v CHF a o úrokové sazbě, kterou lze měnit rozhodnutím banky.
27. Žalobkyně tedy v tomto řízení dokazuje, že se v důsledku přeměny nenachází ve výchozí situaci, v níž by se nacházela, kdyby sporná ujednání či samotná smlouva neexistovaly, nýbrž pouze splácí fiktivní úvěr indexovaný v EUR, takže jí nebyla poskytnuta náhrada a banka nevydala veškerý prospěch, který neoprávněně získala.
28. Částka neoprávněně získaného prospěchu může být v projednávané věci konstatována, neboť žalobkyně k žalobě přiložila znalecký posudek, který to dokládá.

ŘÍZENÍ KE SJEDNOCENÍ VÝKLADU PRÁVA PŘED VRHOVNI SUD RH (Nejvyšším soudem Chorvatské republiky)

29. V průběhu tohoto individuálního řízení ve věci spotřebitelky zahájil Vrhovni sud RN (Nejvyšší soud Chorvatské republiky), jako soud posledního stupně, dne 11. září 2019 tzv. „řízení ke sjednocení výkladu práva“.
30. Jedná se o nový institut v právním řádu Chorvatské republiky, který je upraven v článku 502.i a následujících Zakon o parničnom postupku (občanský soudní řád)

a umožňuje, aby Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky) zaujal k určité otázce právní stanovisko, které bude zavazovat všechny soudy nižších stupňů v probíhajících i budoucích individuálních věcech, jak stanoví článek 502.n Zakon o parničnom postupku (občanský soudní řád).

31. V řízení ke sjednocení výkladu práva zahájeném pod sp. zn. [OMISSIS] Vrhovni sud EN (Nejvyšší soud Chorvatské republiky) rozhodoval o následující právní otázce:

„Je dohoda o přeměně úvěru uzavřená na základě Zakon o izmjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju (zákon o změně a doplnění zákona o spotřebitelském úvěru) („Narodne novine“ č. 102/15) nicotná nebo neplatná v případě, že ujednání původní úvěrové smlouvy týkající se úrokové sazby a měnové indexace jsou neplatná?“

a dne 4. března 2020 vydal tentýž soud následující rozhodnutí:

„Dohoda o přeměně úvěru uzavřená na základě Zakon o izmjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju (zákon o změně a doplnění zákona o spotřebitelském úvěru) („Narodne novine“ č. 102/15) vyvolává právní účinky a je platná i v případě, že ujednání původní úvěrové smlouvy týkající se úrokové sazby a měnové indexace jsou neplatná.“

32. Následně se v judikatuře vnitrostátních soudů objevily pochybnosti a docházelo k různým výkladům tohoto rozhodnutí vydaného v řízení ke sjednocení výkladu práva, tj. pochybnosti o výkladu podaném v tomto rozhodnutí a o jeho dopadu na právo spotřebitelů na náhradu z titulu směrnice 93/13, a tudíž na konečné rozhodnutí v projednávané věci. Předkládající soud má tudíž za to, že toto rozhodnutí Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky), tzn. jeho výklad ZID ZPK 2015, je třeba rovněž považovat za odporující unijnímu právu, nakolik je tento zákon vykládán jako překážka bránící poskytnutí náhrady spotřebitelům.
33. V uvedeném řízení Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky), jemuž byla předložena otázka platnosti smluvního dodatku, na jehož základě byla provedena přeměna úvěru, v odůvodnění rozhodnutí uvedl, že dodatek k původní úvěrové smlouvě nemůže být zneužívající a neplatný, i když se obsahově opírá o ujednání, jež byla prohlášena za zneužívající a neplatná *ex tunc*, a to proto, že tento dodatek k úvěrové smlouvě představuje ve skutečnosti nový smluvní vztah, který je pro spotřebitele vcelku dobrovolný a který je uzavírán na základě ZID ZPK 2015, a dovedl, že již z tohoto pohledu je dodatek k úvěrové smlouvě v souladu se zákonem, poctivý a platný.
34. Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky) *de facto* odmítl zkoumat, zda byl smluvní dodatek poctivý a platný, neboť vycházel z domněnky, že tomu tak je, takže nebylo možné poctivost a platnost tohoto smluvního dodatku prověřit a zpochybnit, ačkoli hlavní ujednání původní úvěrové smlouvy týkající se

předmětu smlouvy (indexace v CHF) a ceny (stanovení úrokové sazby) již byla prohlášena za zneužívající a neplatná *ex tunc*.

35. V uvedeném řízení sice Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky) rozhodoval o použitelnosti unijního práva, tj. o použitelnosti a výkladu směrnice 93/13, která byla včleněna do vnitrostátního zákona prostřednictvím ZZP, avšak nepodal Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce týkající se výkladu unijního práva a ve svém rozhodnutí neobjasnil, proč tak neučinil, takže nebylo možné se vyjádřit otázce správného výkladu unijního práva, která je nyní v projednávané věci pokládána Soudnímu dvoru.
36. Je třeba poznamenat, že Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky) k použití unijního práva, konkrétně k uplatnění rozsudku Dunai, pouze uvedl, že tento rozsudek není použitelný, protože se tato věc týkala „jiných skutkových okolností“ v tom smyslu, že zásah zákonodárce ve věci Dunai byl přímý, zatímco v případě Chorvatské republiky byla přeměna úvěru dobrovolná, přičemž banka byla povinna nabídnout přeměnu, ale spotřebitel nebyl povinen s přeměnou souhlasit ani uzavřít smluvní dodatek, v kterémžto případě by úvěr byl i nadále splácen jako dříve. V podstatě by k přeměně nedošlo bez souhlasu druhé smluvní strany.
37. Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky) však nežádal Soudní dvůr o výklad směrnice 93/13 z hlediska těchto odlišných skutkových okolností.
38. Předkládající soud také upřesňuje, že v řízení ke sjednocení výkladu práva Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky) nepodal výslovnou odpověď na klíčovou otázku, tj. na otázku náhrady pro spotřebitele navzdory provedené přeměně, kterážto otázka vyvstává konkrétně i v projednávané věci, a banka zdůrazňuje, že rozhodnutí Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky) musí být vykládáno v tom smyslu, že po přeměně již spotřebitel nemá právo na náhradu bez ohledu na to, zda skutečně obdržel takovou náhradu v plném rozsahu, a bez nutnosti určovat výši získaného prospěchu banky.
39. Je-li rozhodnutí Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky) chápáno v tomto směru, tzn. že ZID ZPK 2015 je vykládán ve shora uvedeném smyslu – přičemž právě v tomto smyslu žalovaná v projednávané věci vykládá rozhodnutí i ZID ZPK 2015 – má předkládající soud za to, že takové chápání by mohlo být v rozporu s výkladem podaným Soudním dvorem ve věci Dunai (C-118/17), a konkrétně by se tento rozpor týkal výkladu v otázce úrovně ochrany zaručené směrnicí 93/13, o níž v projednávané věci jde.
40. Předkládající soud chápe rozsudek Dunai tak, že se v něm Soudní dvůr vyslovil k dopadu zásahu zákonodárce na práva spotřebitele odvozená ze směrnice 93/13 v tom smyslu, že tento zásah nezabavuje spotřebitele jeho práva na náhradu, a hlavně nemůže spotřebitele zbavit práva na vydání veškerého prospěchu získaného podnikatelem na základě zneužívající smlouvy nebo zneužívajících smluvních ujednání, a že na právo na úplnou náhradu nemá zvláštní dopad povaha

tohoto zásahu, tj. zda se jednalo o přímý zásah nebo o dobrovolný souhlas smluvní strany. Mimoto z bodu 29 rozsudku Ibercaja Banco (C-452/18) vyplývá, že v případě uzavírání dobrovolné dohody může ke vzdání se ochrany podle směrnice 93/13 a práva na úplnou náhradu dojít pouze tehdy, pokud si to spotřebitel přeje a dá k tomu výslovný, svobodný a vědomý souhlas, a předkládající soud zdůrazňuje, že spotřebitelka v projednávané věci se ochrany, která jí byla zaručena, nevzdala.

41. Podle předkládajícího soudu je tento jeho výklad potvrzen v bodě 41 rozsudku Dunai a v judikatuře, která je v něm citována, z nichž vyplývá, že určení zneužívající povahy a neplatnosti musí vést k tomu, že bude spotřebitel navrácen právně i fakticky do původní situace, v níž by se nacházel, kdyby zneužívající smlouvy, a tudíž zneužívajících a neplatných ujednání, nebylo, nebo také v bodě 50 rozsudku Mikrokasa (C-779/18) a v další judikatuře, kde Soudní dvůr upřesnil, že z posouzení případné zneužívající povahy může být výjimečně vyloučeno pouze smluvní ujednání, která odrážejí právní předpis závazný pro obě smluvní strany, což není případ projednávané věci, neboť provedení přeměny a uzavření dodatku k úvěrové smlouvě záviselo na vůli spotřebitelů, pro něhož nebylo uzavření smluvního dodatku povinné, a bez této vůle, která je klíčovým prvkem, by nebylo dodatku ani přeměny.
42. Předkládající soud takto vykládá směrnici 93/13, jejíž desátý bod odůvodnění jasně uvádí, že se směrnice 93/13 vztahuje na všechny smlouvy mezi prodávajícími nebo poskytovateli a spotřebiteli, takže jak původní smlouva, tak i dodatek ke smlouvě musí být posouzeny z hlediska zneužívající povahy a transparentnosti, na což poukazuje shora uvedený rozsudek Ibercaja Banco (C-452/18, bod 39), ve kterém se upřesňuje, že smluvní ujednání, kterým se mění původní zneužívající smluvní ujednání, může být také prohlášeno za zneužívající, nebylo-li sjednáno individuálně a zakládá-li nerovnováhu mezi právy a povinnostmi smluvních stran.
43. Konečně vykládá předkládající soud směrnici 93/13 a rozsudky Dunai a Ibercaja Banco SA v tom smyslu, že bez ohledu na to, jak vnitrostátní soud posoudil smluvní dodatky uzavřené na základě zásahu zákonodárce, ať už je považuje za přímý zásah nebo za výraz vůle stran, nemohou a nesmějí tyto dodatky oslabit ochranu zaručenou směrnicí 93/13 tím, že by bránily vydání veškerého prospěchu neoprávněně získaného prodávajícím nebo poskytovatelem, zvláště když je to v rozporu s vůlí spotřebitelů, kteří se nikdy této ochrany a náhrady nevzdali a ostatně ani zákon žádné vzdání se neupravuje.
44. Tento výklad podaný předkládajícím soudem je rovněž v souladu s teorií výkladového účinku založenou na principu, že záměrem zákonodárce – zde vyjádřeným v ZID ZPK 2015 – nebylo porušit směrnici, ale naopak ji provést, takže je třeba vykládat vnitrostátní ustanovení co možná nejvíce v souladu s jeho cíli a s účelem sledovaným unijním právem, tzn. že předkládající soud zastává názor, že má povinnost nepoužít vnitrostátní normu, která by byla vykládána způsobem znemožňujícím ochranu subjektivního práva spotřebitele.

45. Konkrétní cíl směrnice 93/13 v oblasti ochrany spotřebitele a nutnost takového výkladu směrnice nachází předkládající soud ve spojených věcech Unicaja banko a Caixabank (C-482/13 až 487/13, bod 38) a vychází z toho, že vnitrostátní právo může vždy zajistit vyšší a přísnější úroveň ochrany, než jakou stanoví sama směrnice, jak to zdůraznil Soudní dvůr v rozsudcích Caja de Ahorros (C-484/08) nebo Van Hove (C-96/14, bod 27).
46. Na druhé straně v případě, kdy by rozhodnutí Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky) bylo na projednávanou věc použitelné a ZID ZPK 2015 by tedy měl být vykládán v tom smyslu, že spotřebitel je uzavřením dodatku ke smlouvě zbaven veškerého práva na náhradu, se předkládající soud domnívá, že směrnice 93/13 by pak byla vykládána v neprospěch spotřebitele, což by bylo v rozporu s povinností každého vnitrostátního soudu podle SFEU vykládat vnitrostátní právo tak, aby bylo dosaženo cíle a výsledku stanovených směrnicí.
47. Podle předkládajícího soudu takový výklad rozhodnutí Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky), tj. že spotřebitelé ztrácejí nárok na náhradu, není stanoven tímto zákonem ani sjednán stranami, přičemž spotřebitelé ani nevěděli, že se okamžikem uzavření dodatku k úvěrové smlouvě čehokoli vzdávají, dále by tento výklad porušoval základní zásadu unijního práva, podle níž je třeba každou normu unijního a vnitrostátního práva vykládat ve světle a v duchu cílů téhož předpisu, a konečně by byl v rozporu s výkladem podaným Soudním dvorem v rozsudku Dominguez (C-282/10, body 24 a 27), se samotným účelem směrnice uvedeným zejména v devátém bodě odůvodnění, se shora citovaným rozsudkem Dunai (bod 41) a s rozsudkem Soudního dvora OTP Bank a OTP Factoring (C-51/17, bod 83), v němž Soudní dvůr uvedl, že se zneužívající povaha a neplatnost posuzují a určují k okamžiku uzavření samotné úvěrové smlouvy, což je ostatně výslovně uvedeno v čl. 4 odst. 1 směrnice 93/13, a pozdější zásah zákonodárce, ať už je jakýkoli, nemůže takové konstatování zneužívající povahy a neplatnosti zpochybnit, a je tedy v tomto ohledu zcela irelevantní.
48. Předkládající soud nachází potvrzení pro tento výklad rovněž v rozsudcích Dziubak (C-260/18, bod 52), Unicaja bank a Caixabank (spojené věci, C-482/13 až 487/13, bod 37), Banco Primus (C-421/14, bod 61) a Gutiérrez Naranjo a další (spojené věci C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, bod 61).
49. Předkládající soud vykládá směrnicí 93/13 tak, že připouští zásah zákonodárce členského státu, ovšem ve smyslu zachování nebo přijetí pravidel stanovících vyšší úroveň ochrany než ustanovení směrnice, a zásah do smluvního vztahu tedy smí být zákonodárcem proveden, pouze je-li v souladu se směrnicí 93/13 nebo je-li činěna v rámci maximální ochrany spotřebitele podle článku 8 směrnice 93/13, a v žádném případě ve smyslu oslabení této ochrany, což také vyplývá z rozsudku Dunai (C-118/17, body 43 a 44).
50. Předkládající soud má za to, že k rozhodnutí v projednávané věci musí zohlednit také ustanovení Listiny základních práv Evropské unie a že se na projednávanou věc vztahuje unijní právo, a že tedy se tedy uplatní záruky poskytnuté

spotřebitelům Listinou, zejména právo na účinnou soudní ochranu podle jejího článku 47, který jednotlivcům přiznává práva, jichž se mohou dovolávat před soudy členských států, a to i ve sporech mezi jednotlivci, a že podmínky uvedené v článcích 38 a 47 Listiny týkající se účinné soudní ochrany musí být rovněž dodrženy při uplatňování směrnice 93/13 – takto předkládající soud vykládá rozsudky Soudního dvora Kušionova (C-34/13, bod 47) a Egenberger (C-414/16, body 70 až 82).

51. Je-li v tomto ohledu ZID ZPK 2015 vykládán v tom smyslu, že v důsledku jeho uplatnění, tzn. již uzavřením dodatků k úvěrovým smlouvám, spotřebitel ztrácí právo na soudní ochranu a právo domoci se plné náhrady a vydání všeho, co bylo získáno na základě zneužívajících a neplatným smluv a zneužívajících a neplatných smluvních ujednání, má předkládající soud za to, že má v souladu s unijním právem a se zásadou účinné soudní ochrany uvedenou v článku 47 Listiny povinnost zaručit plný účinek směrnice 93/13 tím, že nepoužije žádné ustanovení ZID ZPK 2015, které této směrnici odporuje, což jinými slovy znamená, že kdyby byl ZID ZPK 2015 vykládán tímto způsobem, neuplatnil by se, a všechny smluvní dodatky uzavřené v rámci jeho uplatnění by tedy byly neúčinné a neplatné.
52. V souladu s výše uvedeným vykládá předkládající soud směrnicí 93/13 v tom smyslu, že žádná zákonná úprava, ani úprava obsažená v ZID ZPK 2015, nemůže mít za následek oslabení práv, která žalobkyně vyvozuje ze směrnice 93/13 nebo ze ZZP, jehož imperativním cílem je její navrácení po právní i faktické stránce do původní situace, v níž se nacházela, odstraněním zneužívajících ujednání, jako by nikdy neexistovala, a zejména vydání veškerého prospěchu, který žalovaná neoprávněně získala na úkor žalobkyně právě na základě těchto ujednání.

VNITROSTÁTNÍ PRÁVNÍ PŘEDPISY

53. V rámci příslušných předpisů vnitrostátního práva předkládající soud zdůrazňuje, že podle ZOO nelze neplatnou smlouva a neplatné ujednání zhojit a že podle jeho článků 322 a 326 se neplatnost konstatuje *ex tunc*, a posuzuje a prokazuje se tedy ve vztahu k okamžiku uzavření smlouvy, takže má předkládající soud za to, že je v tomto bodě v souladu se směrnicí 93/13.
54. ZOO stanoví, že neplatná smlouva se nestává platnou ani odstraněním důvodu neplatnosti ani novací (článek 145 ZOO), a že tedy ani nemůže být zhojena dohodou (čl. 158 odst. 2 ZOO), bez ohledu na právní kvalifikaci dodatku ke smlouvě, který smluvní strany uzavřeny na základě ZID ZPK 2015, jak o tom svědčí ustanovení čl. 148 odst. 1 ZOO, podle kterého je novace neúčinná, je-li původní závazek neplatný, a ustanovení čl. 158 odst. 2 ZOO, podle kterého je neplatná taková smlouva, která se týká neplatného právního jednání. Vnitrostátní právní úprava v podstatě stanoví, že kdyby byla smlouva neplatná nebo kdyby bylo neplatné některé smluvní ujednání, nemohou strany učinit žádné právní jednání (novaci, dohodu atd.), aby neplatná ujednání potvrdily, změnily nebo

učinily platnými, neboť je to rovněž výslovně v rozporu s článkem 322 ZOO, podle kterého se má za to, že neplatné právní jednání nikdy neexistovalo. Jedná se totiž o zásadní pravidlo vnitrostátního závazkového práva, které má opodstatnění právě v tom, že se jedná o porušení veřejných zájmů a ochrany veřejného pořádku, které nemůže být zhojeno plynutím času.

55. Předkládající soud má za to, že tato ustanovení jsou také v souladu s unijním právem, jak to vyplývá například z rozsudku Banco Primus (C-421/14, body 42 a 43), a domnívá se, že nesmí – na základě vlastního výkladu a analýz – nahradit zneužívající ujednání obsahem, který mezi stranami nebyl sjednán, jak vyplývá z rozsudku Soudního dvora Abanca Corporation Bancaria (C-70/17 a C-179/17, body 54 a 55), nýbrž musí použití takových ujednání vyloučit *ex tunc*.
56. Pokud jde o dřívější praxi nejvyšších vnitrostátních soudů, odkazuje předkládající soud na současnou judikaturu Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky), který ve věci [OMISSIS] ze dne 27. června 2001 upřesnil, že platnost právního jednání se posuzuje v závislosti na okolnostech a právní úpravě účinné v okamžiku uzavření smlouvy, a totožný postoj lze nalézt například v rozhodnutí Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky) [OMISSIS] ze dne 28. října 2008, a v rozhodnutích Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky) [OMISSIS] ze dne 11. dubna 2007 a [OMISSIS] 26. října 2010; v dané oblasti též existuje ustálená judikatura Ustavni sud RH (Ústavní soud Chorvatské republiky) například v rozhodnutí [OMISSIS] ze dne 17. září 2003.
57. Z judikatury a právních stanovisek Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky) týkajících se nemožnosti jakéhokoli zhojení, ať už novací nebo narovnáním, se odkazuje na rozhodnutí [OMISSIS] ze dne 8. září 2010, podle kterého narovnáním nelze zhojit neplatné právní jednání, zatímco rozhodnutí č. [OMISSIS] uvádí, že ani novace smlouvy neumožňuje zhojit neplatné právní jednání v souladu s článkem 148 ZOO.
58. Předkládající soud konečně odkazuje na rozhodnutí Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky) [OMISSIS] ze dne 12. února 2019, ve kterém byla uznána existence právního zájmu spotřebitelů, kteří provedli přeměnu úvěrů v souladu se ZID ZPK 2015, na určení zneužívající povahy a neplatnosti smluvních ujednání, aby jim bylo umožněno uplatnění jejich práv, s tím, že Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky) se v tomto rozhodnutí vyslovil právě ke zhojení v případě neplatnosti smlouvy, když uvedl, že neplatnost vzniká *ex lege* uzavřením právního jednání, přičemž se neplatná smlouva nestane platnou, ani když důvod neplatnosti následně odpadne, leda za výjimečných podmínek uvedených v čl. 326 odst. 2 ZOO, které v projednávané věci splněny nejsou (tj. pokud se jedná o nevýznamný zákaz a smlouva byla zcela splněna), a tento postoj vyplývá také z rozhodnutí Vrhovni sud RH (Nejvyšší soud Chorvatské republiky) [OMISSIS] ze dne 26. května 2020, který též uznává právo spotřebitelů, kteří provedli přeměnu úvěrů, na určení zneužívající povahy ujednání původní smlouvy a na uplatnění práv, která jim na tomto základě svědčí.

59. Předkládající soud přikládá k této žádosti seznam ustanovení vnitrostátního práva ve zvláštním dokumentu (jako PŘÍLOHU 1 a PŘÍLOHU 2) a žalobu a vyjádření účastníků řízení v PŘÍLOZE 3.

V Záhřebu dne 15. října 2020

Seznam příloh:

1. Žaloba ze dne 12. června 2019
 2. Žalobní odpověď ze dne 2. září 2019.
 3. Vyjádření žalované ze dne 29. června 2020
 4. Vyjádření žalobkyně ze dne 2. října 2020
 5. Vyjádření žalobkyně ze dne 7. října 2020
 6. Zakon o izmjenama o dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju [zákon, kterým se mění a doplňuje zákon o spotřebitelském úvěru]
 7. Vnitrostátní právní předpisy
- [...]
- [...]

PRACOVNÍ DOKUMENT